

Rozhodnutí pléna Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 1959, sp. zn. Pls 1/59

Číslo: 6/1959

Právní věta:

Směrnice pléna Nejvyššího soudu k výkladu některých ustanovení trestního zákona, týkajících se trestné činnosti spekulativního rázu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.02.1959

Spisová značka: Pls 1/59

Číslo rozhodnutí: 6

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Směrnice

Hesla: Daň, Devizy, Národní pojištění, Nepřátelství k lidově demokratickému zřízení, Oběh zboží ve styku s cizinou, Okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, Podílnictví, Přestupek, Rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví, Souběh, Speculace

Předpisy:

Druh:

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud při provádění soudního dozoru, zejména při rozhodování o stížnostech pro porušení zákona, i na základě poznatků ministerstva spravedlnosti, jak vyplývá z provedené prověrky rozhodování soudů, zjistil, že soudy při výkladu ustanovení trestního zákona, týkajících se činnosti spekulativního rázu, dopouštějí se často chyb jak při rozhodování o vině, tak zejména při ukládání trestů. Podstatou těchto chyb je netřídní výklad příslušných zákonných ustanovení, která jsou vykládána formalisticky, jejich obsah je v rozporu se skutečným smyslem zákona chápán úzce, není hodnocena společenská nebezpečnost spekulativních jednání a osob pachatelů ve všech souvislostech společenských i ekonomických a v důsledku toho nejsou tato zákonná ustanovení využívána k důslednému boji proti trestné činnosti kapitalistických a příživnických živlů. Takové používání zákona je dokladem toho, že liberalistické tendence nebyly z praxe soudů dosud zcela odstraněny.

V zájmu odstranění těchto nedostatků v soudním rozhodování při výkladu ustanovení trestního zákona, týkajících se trestné činnosti spekulativního rázu, vydává plénum Nejvyššího soudu, se zřetelem k § 26 zák. č. 66/1952 Sb., směrnice pro výklad některých zákonných ustanovení trestního zákona, postihujících činnosti spekulativního charakteru.

Při hodnocení společenské nebezpečnosti trestných činů tohoto druhu je třeba, aby soudy měly na paměti výsledky a závěry XI. sjezdu Komunistické strany Československa, který vytyčil program dovršení socialistické výstavby v naší vlasti. Nezbytnou podmínkou k splnění tohoto úkolu je odstranění zbytků antagonistických tříd, tj. likvidace kulactva jako třídy, i zbytků soukromokapitalistických živlů ve městech, důsledným omezováním a zatlačováním. Omezování a zatlačování těchto živlů se děje opatřeními potlačovatelské a hospodářsko-organizační povahy. Proto v těch případech, kdy činnost těchto živlů nabývá forem trestných činů, je třeba uskutečňovat jejich omezování a zatlačování i trestním stíháním. Celá řada trestních věcí, které soudy projednaly, potvrzuje, že kapitalistické živly dosahují vysokých, někdy až statisícových bezpracných zisků rozsáhlou spekulací. Proto XI. sjezd ukládá všem státním orgánům vést důsledný boj proti spekulaci.

Soudy, posuzující trestnou činnost spekulativního charakteru, nepřihlížejí dostatečně k tomu, že tato činnost je brzdou výstavby socialismu po mnoha stránkách. Tak zejména činnosti spekulativního charakteru oživují se na okraji naší ekonomiky prvky soukromého podnikání. Narušuje se rozvoj socialistické výroby a socialistického obchodu a plnění jejich úkolů z hlediska státního plánu rozvoje národního hospodářství. Státní plán rozvoje národního hospodářství předpokládá růst příjmu obyvatelstva v souladu s růstem produktivity práce. Neoprávněné obohacování jednotlivců-spekulantů, zpravidla ke škodě národního důchodu a ke škodě jednotlivých občanů a dosahování tak bezpracných zisků, je v příkrém rozporu s cíli, které plán vytyčuje.

Je třeba mít na paměti, že jsou to především spekulanti z řad buržoazie a maloburžoazie, kteří se snaží dosahovat bezpracných a neoprávněných zisků i v podmínkách socialistické výroby a směny. To vyplývá již z toho, že ideologickou základnou, z níž spekulace vyrůstá, je ideologie buržoazie a maloburžoazie. Tutěž snahu projevují i demoralizované protisociální živly, které si v minulosti zvykly na parazitní způsob života.

Proto je nesprávné, jestliže soud přihlížejí často jen k neoprávněnému prospěchu, který spekulanti získávají a nedoceňují škodlivost jejich činnosti ve všech směrech.

Činností spekulativního rázu není jen spekulace podle § 134a tr. zák., ale stejný charakter mají a často s ní bývají spojeny i trestné činy porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou (§§ 151 - 153 tr. zák.), v souvislosti s tím trestné činy podílnictví (§§ 250 - 251 tr. zák.), trestný čin ohrožení devizového hospodářství (§ 145 tr. zák.), daňové trestné činy (§§ 148 - 150 tr. zák.), trestné činy zneužití lidového družstva (§ 132 tr. zák.), zneužití vlastnického práva (§ 133 tr. zák., popř. přestupky těmito trestnými činy odpovídající. Trestný čin spekulace podle § 134a tr. zák. bývá často spáchán v jednočinném souběhu s jiným trestným činem spekulativní povahy, s trestným činem příživnictví, anebo i s trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví nebo dokonce s trestným činem sabotáže.

II.

K výkladu ustanovení trestního zákona o spekulaci podle § 134a tr. zák.:

a) Trestná činnost mající znaky trestného činu spekulace podle § 134a tr. zák. je často v důsledku nesprávného posuzování společenské nebezpečnosti jednání (§ 2 tr. zák.) posuzována jen jako přestupek černého obchodu podle § 87 tr. zák. spr. a dosah ustanovení § 134a tr. zák. je tím zužován v rozporu se zákonem.

Je nutné zdůraznit, že pokud § 134a tr. zák. uvádí jako způsoby spekulace s předměty potřeby skupování, hromadění nebo přechovávání předmětů potřeby za účelem jejich zcizení, uvádí tyto způsoby spekulace jen jako nejběžnější příklady spekulace. Nejde o výpočet vyčerpávající, jak je

zřejmě ze slova „zejména“. Rozhodující pro pojem spekulace ve smyslu § 134a tr. zák. je, že pachatel jakýmkoliv způsobem spekuluje s předměty potřeby, tedy jakýmkoliv způsobem s nimi nakládá, aby tím docílil neoprávněného prospěchu.

b) Podstatou spekulace je zpravidla realizované nebo zamýšlené zcizení za účelem dosažení neoprávněného prospěchu, avšak spekulace s předměty potřeby může být prováděna i jiným způsobem, např. pronájmem předmětů potřeby (bytů), při zprostředkování prodeje nebo směny předmětů potřeby, při dalším zpracování předmětů potřeby apod. Poskytování osobních služeb za přemrštěnou cenu může být posuzována jen jako přestupek černého obchodu podle § 87 písm. a) tr. zák. spr., popř., pokud by se tím pachatel živil, vyhýbaje se poctivé práci, jako trestný čin příživnictví podle § 188a tr. zák.

c) Trestný čin spekulace podle § 134a tr. zák. se týká spekulace s předměty potřeby. nejde tedy jen o předměty, které slouží k běžné denní potřebě lidí, nýbrž též o předměty určené k uspokojování tzv. zbytných potřeb, jako jsou např. motorová vozidla, stavební parcely, i věci luxusní, šperky, umělecké předměty, tzv. památkové předměty apod., bez ohledu na to, jak je jimi trh zásoben, i předměty, které jsou nabízeny jako předměty s uměleckou hodnotou, ačkoliv jde po stránce umělecké o předměty bezcenné. Předmětem spekulace může být i jednotlivý předmět, např. spekulací prodej osobního auta. Bude nutno vždy posoudit, zda vzhledem k dosahovanému zisku, k nedostatku takových předmětů na trhu, popř. i jiným okolnostem, odpovídá nebezpečnost takového jednání pro společnost nebezpečnosti těch forem spekulace, které zákon příkladmo uvádí. Je rozhodné, zda se spekulacím úmyslem jsou zcizovány předměty potřeby v tom stavu, jak byly získány nebo po dalším zpracování.

d) Neoprávněný je prospěch, jestliže je bezpracný nebo nepřiměřený vynaložené práci nebo nákladu. Za neoprávněný prospěch je nutno pokládat rovněž prospěch, který sice není bezpracný ani nepřiměřený, avšak který pachateli resp. jiné osobě nepřínáleží z jiného důvodu a tohoto prospěchu je dosahováno ve značném rozsahu (např. neoprávněné provozování výroby ve značném rozsahu).

e) Machinace samostatně hospodařících zemědělců s produkty zemědělské výroby, zejména jejich utajení po sklizni za účelem jejich zcizení, prodej na státní nákup při nesplnění dodávek státního výkupu, je třeba posuzovat i z hlediska spekulace podle § 134a tr. zák. popř. v souběhu s dalším trestným činem poškozování provozu podle § 135 tr. zák. Rozhodujícím bude rozsah trestné činnosti.

Je třeba dbát, aby každé rozhodnutí soudu směřovalo k upevňování svazků dělníků a rolníků. Proto trestní stíhání je nutné zaměřit především proti kulakům a nikoliv drobným a středním rolníkům. U drobných a středních rolníků bude rozsah spekulacího jednání zpravidla omezený vzhledem k rozsahu jejich hospodářství. Jejich stíhání bude proto přicházet v úvahu jen pokud jde o notorického neplníče.

U kulaků jsou takové machinace zpravidla motivovány nejen spekulacími cíli, nýbrž i nepřátelstvím k lidově demokratickému zřízení a je proto nutné v takových případech posuzovat tuto činnost především z toho hlediska, zda nejde také o sabotáž podle § 85 odst. 1 písm. a) tr. zák.

f) Při úvaze o tom, zda jde o spekulaci podle § 134a tr. zák. je nutno vždy zjistit subjektivní stránku, tj. zda pachatel jedná v úmyslu spekulovat. Pro posouzení tohoto úmyslu bude významné zjištění třídního profilu osoby pachatele, kdy, za jakých okolností a za jakým cílem byly předměty potřeby získány, povaha těchto předmětů, jejich množství, hodnota, použitelnost pro potřebu vlastní a rodinných příslušníků apod. Nejde o spekulaci, jestliže někdo např. prodává za přiměřenou cenu bytové zařízení, i když cenné – cenné obrázky, šperky, starý porcelán apod. – získané pro potřebu vlastní nebo své rodiny. O spekulaci jde však tehdy, jestliže takové předměty prodává za přemrštěnou cenu.

g) Případy spekulativního jednání, uvedených v § 87 tr. zák. spr. pod písm. a) (až na služby), b), c) a d), se v podstatě kryjí s trestným činem spekulace podle § 134a tr. zák., pokud jde o formu činnosti. Zda jde o trestný čin spekulace podle § 134a tr. zák. nebo jen o přestupek černého obchodu podle § 87 tr. zák. spr., bude záviset na nebezpečnosti jednání pro společnost (§ 2 tr. zák.). Je možné považovat za správnou soudní praxi, která vzhledem k povaze společenských vztahů, chráněných ustanovením § 134a tr. zák. a kupní síle naší měny, posuzuje dosažený nebo zamýšlený zisk ve výši přibližně 2000 Kčs jako okolnost, která již zpravidla charakterizuje skutek pachatele jako trestný čin. Dosažený nebo zamýšlený zisk není však jedinou okolností rozhodnou pro posouzení, zda jde o trestný čin nebo přestupek. Nebezpečnost jednání pro společnost je dána především osobou pachatele, zejména jeho třídním nepřátelstvím, jeho záporným postojem k budování socialismu (protisociální živl), rozsahem spekulativní činnosti, významem předmětů, o něž jde, pro zásobování, jejich nedostatkem na trhu vůbec a v místě zvlášť, způsobem provedení činu a jeho následky, popř. i jinými okolnostmi případu. Jestliže jsou tedy dány okolnosti, které zvyšují nebezpečnost jednání pro společnost z hlediska pachatele, jde o trestný čin spekulace i tehdy, jestliže dosažený nebo zamýšlený zisk nedosahuje výše 2000 Kčs (obdobně směrnice pléna Nejv. soudu k výkladu pojmu "čin malého významu", Pls 5/57 ze 17. 6. 1957, č. 51/57 Sb. rozh. tr.).

h) Ke zvláště přitěžujícím okolnostem uvedeným v § 134a odst. 2 tr. zák. je třeba, vzhledem k nejednotnosti praxe soudů, uvést toto:

Podle písm. a) je zvláště přitěžující okolností, jestliže pachatel se dopustil spekulace jako člen spolčení. Pojem „jako člen spolčení“ se liší od pouhého spolupachatelství vyšším stupněm součinnosti, větší organizovaností této činnosti, popř. soustavností, které umožňují snadnější a bezpečnější provádění trestné činnosti. Tato zvláště přitěžující okolnost je zvláště významná u trestného činu spekulace, neboť provádění rozsáhlých spekulací děje se zpravidla tak, že jsou vytvářeny celé sítě dalších překupníků. Přitom není nutné, aby každý z překupníků znal celý rozsah trestné činnosti a její organizovanosti. Proto není vyloučeno, aby kvalifikace podle § 134a odst. 2 písm. a tr. zák., byla v konkrétním případě uznána jen u hlavního pachatele a nikoliv současně u těch, kteří se na jejich spekulativní činnosti zúčastnili jen bezvýznamným způsobem (č. 77/58 Sb. rozh. tr.).

Podle písm. b) je zvláště přitěžující okolností skutečnost, že se pachatel dopustil trestného činu spekulace, ač již byl pro takový trestný čin odsouzen. Takovým činem pro který byl již pachatel odsouzen, nutno rozumět též trestný čin ohrožení zásobování podle § 134 tr. zák. ve znění před novelou a tr. čin podle § 4 zák. o stíhání černého obchodu a podobných pletich č. 15/1947 Sb. Přitom stačí odsouzení k jakémukoliv trestu, tedy i k trestu podmíněnému. Nastala-li však okolnost, že se na pachatele, pokud jde o předchozí jeho odsouzení, hledí, jakoby nebyl odsouzen, nelze předchozí odsouzení pro trestný čin spekulace nebo ohrožení zásobování považovat za okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 134a odst. 2 písm. b) tr. zák.

Podle písm. c) § 134a odst. 2 tr. zák. je uvedena jiná zvláště přitěžující okolnost, jako okolnost odůvodňující použití vyšší trestní sazby. Je možno jen jako příklad uvést jiné zvláště přitěžující okolnosti. Takovými okolnostmi např. jsou: značný rozsah spekulace, zejména jestliže dosažený nebo předpokládaný zisk činí kolem 20 000 Kčs, jestliže se spekulace týká předmětů potřeby zvláště důležitých pro zásobování obyvatelstva apod.

ch) K otázce, jak posuzovat souvislou spekulativní činnost, jestliže započala již před účinností novely k trestnímu zákonu a pokračovala po 1. 1. 1957, je třeba uvést:

Jestliže jednání před 1. lednem 1957 vykazuje znaky trestného činu ohrožení zásobování podle § 134 tr. zák. ve znění před novelou a nekalé jednání naplňuje znaky uvedené v § 134a tr. zák. ve znění novely, je nutno posuzovat souvislé jednání jako celek podle § 134a tr. zák. Jestliže však jednání před

novelou trestního zákona nenaplnovalo znaky trestného činu podle § 134 tr. zák. před novelou, nelze je stíhat jako součást jednání podle § 134a tr. zák. po novele, vzhledem k zásadě, že trestní zákon nemá zpětnou účinnost (viz č. 68/1958 Sb. rozh. tr.).

i) K otázce souběhu trestného činu spekulace s některými jinými trestnými činy, které se v praxi nejčastěji vyskytují:

Je možný jednočinný souběh trest. činu spekulace s rozkrádáním majetku v socialistickém vlastnictví (např. pachatel rozkrádá materiál v závodě, aby ho použil ve větší míře k výrobě nebo opravě předmětů potřeby a dosahoval při tom neoprávněných zisků).

Jestliže si pachatel rozkrádáním hledí opatřit alespoň na čas zdroj příjmu a jeho činnost je nutno kvalifikovat podle § 245 odst. 2 písm. a) tr. zák., je možný jednočinný souběh s trestným činem spekulace podle § 134a tr. zák., jestliže pachatel s věcmi získanými rozkrádáním spekuluje, aby svůj neoprávněný prospěch dále zvýšil.

Je možný jednočinný souběh činu sabotáže podle § 85 tr. zák. a § 134a tr. zák., jestliže pachatel z nepřátelství k lidově demokratickému zřízení úmyslně maří nebo ztěžuje provádění nebo plnění státního plánu rozvoje národního hospodářství v některém úseku a současně jedná s úmyslem spekulacím. (Rozhodnutí uveřejněné pod č. 42/55 Sb. rozh. tr. vyslovující opačné stanovisko, bylo vydáno za platnosti trestního zákona před novelou, kterou byly pozměněny znaky trestných činů podle § 85 a § 134 tr. zák.).

Je možný jednočinný souběh s trestným činem příživnictví podle § 188a tr. zák., jestliže jde o pachatele, který se dopouští spekulací takovým způsobem, že mu toto spekulacím jednáni zajišťuje zdroj obživy a vyhýbá se v důsledku toho poctivé práci.

V případech, kdy pachatel spekulace současně podvádí občany, dopouští se i trestného činu podvodu podle § 249 tr. zák.

III.

K výkladu ustanovení trestného zákona o dalších trestných činech spekulacím rázu:

Trestnými činy spekulacím povahy jsou také trestné činy daňové, trestné činy porušující devizové hospodářství státu a trestné činy proti oběhu zboží ve styku s cizinou. Také těchto trestných činů se dopouštějí především kapitalistické a protispolečenské živly.

a) K trestnému činu zkrácení a ohrožení daně je třeba, vzhledem k pochybnostem v soudní praxi, zdůraznit tyto zásady:

Podstata zkrácení daně záleží v tom, že pachatel jedná tak, aby dosáhl vyměření (stanovení) daně v nižší než zákonné částce, nebo aby zmařil vyměření zákonné daně vůbec. Zkrácení daně se může dopustit kdokoli, jestliže svým jednáním způsobí, že zákonná daň nebyla jemu nebo jinému subjektu daně vyměřena vůbec nebo v míře zákonné.

Jednáním pachatele, který zkrátí nebo se pokusí zkrátit daň různého druhu (podle různých daňových norem), mající základ v témže zdroji příjmu za stejné daňové období, nutno posuzovat zásadně jako jediný skutek. Rovněž zkrácení nebo ohrožení daně za několik daňových období, jde-li o daně z téhož zdroje příjmů, nutno zásadně posuzovat jako pokračující činnost a zkrácené daně za všechna tato období počítat.

Pokud jde o znak „ve značném rozsahu“ v § 148 odst. 1 tr. zák. dosavadní praxe soudů považovala

zkrácení daně ve výši kolem 8000 Kčs za zkrácení daně ve značném rozsahu. Plénium Nejvyššího soudu uvážilo, že trestných činů daňových se dopouštějí především soukromokapitalistické živly a že jde o trestné činy namířené proti ekonomické základně socialismu se zřetelem k funkci daně. Z tohoto hlediska jeví se hranice kolem 8000 Kčs nepřiměřeně vysokou. Plénium Nejv. soudu považuje již zkrácení daně ve výši kolem 4000 Kčs za značný rozsah zkrácení. Pokud jako zvláště přitěžující okolnost je uvedeno v § 148 odst. 2 písm. d) tr. zák., že čin má za následek značnou škodu“, plénium Nejvyššího soudu považuje zkrácení daně ve výši kolem 20.000 Kčs za značnou škodu.

Nelze stíhat pachatele pro zisky, jichž nabyl z trestného činu jím spáchaného, také pro trestný čin zkrácení daně podle § 148 tr. zák. Tato okolnost se ovšem netýká otázky, zda může být z takových příjmů vyměřena a vymáhána daň podle příslušných daňových předpisů. Jestliže však pachatel provozuje výdělečnou činnost sice bez oprávnění, avšak jinak z trestního hlediska nezávadnou, dopouští se trestného činu podle § 148 tr. zák., jestliže ve značném rozsahu daň zkrátí.

Kapitalistické živly, různí soukromí podnikatelé, najímají pracovní síly, což jim umožňuje značný rozsah podnikání. Zpravidla tyto pracovní síly najímají bez souhlasu odborů pracovních sil národních výborů. Aby utajili rozsah svého podnikání, nestrhávají při výplatě svým zaměstnancům daň ze mzdy a neodvádějí tuto daň státní pokladně. Pokud jde o stále pracovní síly, jsou k tomu povinni podle zák. č. 76/1952 Sb., pokud jde o příležitostné zaměstnance, podle vyhlášky min. fin. ze dne 1. 1. 1957, č. 244/55 Ú. l. Zkrácením daně je i neprovedení takových srážek ze mzdy: Jestliže zaměstnavatel srážky provede, avšak státní pokladně je neodevzdá, jde o trestný čin rozkrádání podle § 245 odst. 1 písm. c) tr. zák.

b) Pachatelé tohoto druhu za podobných okolností neplatí za své zaměstnance pojistné nemocenského pojištění. Toto pojistné nelze považovat za daň, ježto neplní funkci daně, nýbrž za pohledávku státu (§ 55 zák. č. 54/1956 Sb.). Jednání směřující k tomu, aby se pachatel vyhnul své povinnosti platit pojistné nemocenského pojištění, vyplývající z § 56 cit. zák., zejména zatajení pracovního poměru zaměstnanců, je nutné posuzovat jako neoprávněné obohacení ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví podle § 245 odst. 1 písm. c) tr. zák., popř. jako pokus tohoto trestného činu. (Výše obohacení je dána výší pojistného.)

c) K trestným činům týkajícím se porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou (§§ 151-153 tr. zák.) je třeba uvést tyto zásady:

Pro posouzení, zda jde o trestný čin podle § 151 tr. zák., anebo při úmyslném jednání o přestupek podle § 63 odst. 2 tr. zák. spr., je rozhodné zda byl ohrožen značnou měrou obecný zájem. Pokud jde o tento znak trestného činu podle § 151 tr. zák., je významným hlediskem vedle škody, vyjádřitelné v penězích, i škoda, kterou v penězích vyjádřit nelze. Tak zejména je nutné přihlížet k množství a druhu zboží (např. zboží úzkoprofilové, zboží těžko dosažitelné, podmínky dovozu a vývozu vzhledem k plánu zahraničního obchodu, povaha zboží vzhledem k jeho určení pro určité účely apod.), dále k následkům, které mohlo mít nebo mělo jednání pachatele na tuzemském trhu, zejména ohrožení prodeje zboží daného druhu v státním nebo družstevním obchodu.

Vcelku lze říci, že tu jde o nebezpečnost jednání pachatele pro společnost z hlediska ohrožení státního monopolu zahraničního obchodu, jež vede ve svých důsledcích k ohrožení obecného zájmu, např. v takových vztazích, jako je vnitřní obchod, zdravotnictví (při nedovoleném dovozu nebo vývozu vzácných léků), ohrožení obrany země při obchodu s materiálem důležitým z tohoto hlediska apod.

Se zřetelem k těmto mnohostranným hlediskům je zřejmé, že hodnota zboží nemůže být zpravidla jediným kritériem míry ohrožení obecného zájmu. Nicméně hodnota zboží vyjádřitelná v penězích podle tuzemské tržní ceny dovezeného, vyvezeného nebo provezeného zboží, bude často významným kritériem pomocným. Proto trestné činy porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou ohrožují

obecný zájem jiné povahy než ostatní trestné činy, jichž účelem bylo obohacení pachatele na úkor společnosti. Hodnota zboží nevyjadřuje u trestného činu podle § 151 tr. zák. míru dosaženého prospěchu pachatele. (Tento prospěch je zpravidla podstatně menší než hodnota zboží.) Nelze proto hodnotu zboží posuzovat u trestného činu podle § 151 odst. 1 tr. zák. stejným způsobem jako u zmíněných trestných činů. Pokud přichází v úvahu jako kritérium hodnota zboží dovezeného, vyvezeného nebo provezeného, je možno považovat za správnou soudní praxi, podle které hodnota zboží v částce přibližně 8000 Kčs (cena na vnitřním trhu) je takovou hodnotu, která vyjadřuje již „značnou míru ohrožení obecného zájmu“ podle § 151 odst. 1 tr. zák.

Pokud jde o „značnou škodu“ jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 151 odst. 2 písm. d) tr. zák. je možno považovat za správnou praxi soudů, která jako pomocného kritéria používá hodnoty věcí kolem 20.000 Kčs.

Trestný čin porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou je dokonán již dohodou o dovozu nebo vývozu zboží ujednanou bez souhlasu min. zahraničního obchodu nebo jeho orgánu (viz. rozh. č. 11/58 Sb. rozh. tr.).

U porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou není pro posouzení, zda jde o trestný čin nebo o přestupek rozhodný zkrácený celní poplatek. Zkrácení tohoto poplatku je delikt daňový a nikoliv delikt podle § 151 resp. § 152 nebo § 153 tr. zák.

d) U trestného činu ohrožení devizového hospodářství podle § 145 tr. zák. nutno zdůraznit, že předpisy o devizovém hospodářství ve smyslu § 145 odst. 1 tr. zák. nejsou jen předpisy devizového zákona č. 107/1953 Sb., ve znění zák. č. 64/1958 Sb., ale všechny předpisy týkající se devizového hospodářství. Takovým předpisem je i § 3 zákona o organizaci peněžnictví č. 84/1952 Sb., jímž byl uzákoněn výhradní monopol Státní banky československé provádět jakékoliv peněžní transakce ve styku s cizinou. V tom je zahrnut i výhradní monopol provádět platy mezi devizovým cizozemcem a devizovým tuzemcem. Z toho pak vyplývá i trestnost tzv. černého clearingu podle § 145 tr. zák. u devizového cizince (č. 77/1958 Sb. rozh. tr.). Podle ustanovení § 4 a novely k zákonu o devizovém hospodářství č. 64/1958 Sb. je tzv. černý clearing výslovně zakázán.

V ustanovení § 145 odst. 1 tr. zák. je použito označení „značná škoda“ tedy stejného označení jakého se používá v § 148 odst. 2 písm. d) tr. zák. k vymezení zvláště přitěžující okolnosti. Není však správné u obou těchto ustanovení chápat tento pojem stejně. Při trestném činu ohrožení devizového hospodářství, jde totiž nejen o obohacení na úkor státu jako tomu je u zkrácení daně, ale současně také o ohrožování zájmů státu v mezinárodních obchodních stycích. Proto také plénum Nejv. soudu považuje za značnou škodu ve smyslu § 145 odst. 1 tr. zák., jestliže škoda způsobená devizovému hospodářství a zjištěná v devizové hodnotě činí 4000 Kčs.

IV.

Ukládání trestů u uvedených trestných činů:

Při ukládání trestů za trestné činy spekulativního rázu je nezbytné zaměřit represi důsledně proti kapitalistickým a deklasovaným živlům, které se dopouštějí rozsahem nejzávažnějších trestných činů, jsou nositeli buržoazní morálky a působí demoralizujícím způsobem na své okolí. Naproti tomu u pracujících, kteří se dopustili trestné činnosti spekulativního rázu je třeba uplatnit v plné míře výchovnou stránku při ukládání trestů.

Je nutné důsledně používat vedlejších trestů. U kapitalistických živlů je trest propadnutí jmění nebo vysoký peněžitý trest, mimo tyto případy vždy peněžitý trest, který by přinejmenším odčerpával neoprávněný zisk docílený trestnou činností. Důsledně je také třeba používat vedlejšího trestu

zákazu činnosti podle § 51 tr. zák., jestliže právě výkon určité činnosti nebo povolání umožnil pachateli páčání trestného činu. Tento vedlejší trest je namíste vyslovit i tehdy, jestliže pachatel v době projednání věci vykonává již jiné povolení, neboť jde o to zabránit pachateli, aby se znovu vrátil k povolení, při jehož výkonu se dopustil trestné činnosti. Je nutné, aby soudy doceňovaly i výchovné působení trestního řízení na pracující a napomáhaly k tomu svým rozhodnutím o uveřejnění rozsudku (§ 54 tr. zák.).

Soudy nedůsledně používají také ustanovení § 55 tr. zák. o propadnutí věci. Za propadlou je možno prohlásit i peněžitou částku získanou za věc, která byla předmětem spekulace [§ 55 odst. 1 písm. d) tr. zák.] za předpokladu, že ji má pachatel v držení, nebo byla již zajištěna, neboť by jinak tento trest nahrazoval trest peněžitý.

V.

Trestná činnost spekulčního rázu je často umožňována tím, že není vždy důsledně uplatňována kontrolní a hospodářsko-organizační činnost k tomu povolaných státních a hospodářských orgánů. V takových případech je povinností soudů, aby plně využívaly ustanovení § 3 odst. 2 zák. č. 66/1952 Sb., ve znění zák. č. 66/1956 Sb., o org. soudů, a upozorňovaly příslušné orgány na nedostatky, které zjistily.

Při odsouzení pachatele pro trestný čin nebo přestupek porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou bude popř. přicházet ještě v úvahu předepsání cla, jež uniklo, v administrativním (celním) řízení. Proto bude namíste vyrozumět o takovém odsouzení nejbližší celnici.